

adabiyot ISLAMONLINE.UZ

ШОДМАРГ Абдулла Қодирий

Мулла Карим Хожининг ёши етмиш ёшларда эди. Ёшлиқда бошига кўб жабр-жафолар тушмиш, дунёдаги ҳамма азобларни тортмиш эди.

Балки сиз «Мулла Карим Хожи жуда камбагал бўлган экан, шунинг учун факирлик азобини, очлик жафосини тортгандир», деб ўйларсиз. Йўқ, Карим Хожи камбагал эмас эди. Жуда бой бўлмаса ҳам, беш-ўн минг окчаси, ўн-ўн беш ботмон шоликор ва бир кўраси, яна булар устига хатми кутуб ҳам қилган, замонадан хабардор, мусулмонларнинг фойда зарарига тушунувчи эди.

Энди мендан «Ўзига етарлик дунёси, хатми кутуб қилган, замонадан хабардор бўлса, нима учун жабр-жафо чеккан?» — деб сўрарсиз, албатга. Мулла Карим Хожининг жафо чекувига халиги замонадан хабардорлиги, мусулмонларнинг фойда-зарарига тушунувчилиги эди. Мулла Карим Хожининг қискача таржимаи холи мана бу:

Бир вақт мулла Карим Хожи охунднинг шаҳрида кози сайлови бўлган эди (бу вақт қирк ёшларида эди). Савдогар козилар элликбошиларга ва ҳокимларга минглаб, юзлаб пора

тикиб, козиликни сотиб олгач, бизнинг Карим Хожи кози бўлувчилар ила этишган ва уларга «Хоинлар, золимлар, золим ёрдамчилари!» деб кичкирган эди.

Кози бўлувчилар нафсониятка кетиб, юкори ҳукуматка мулла Карим охунд устидан: «Сиз — ҳукумат, золим экансиз, биз — козилар, сизларнинг хоин ёрдамчингиз эканмиз, шахримиз муллаларидан мулла Карим охунд, сиз—ҳукуматимизни «Золим» ва бизларни «Золим ёрдамчилари» деб атади. Жазосини берувингиз маржудир. Мундок ҳукуматка карши кишиларнинг йўқ килувингизни ўтинамиз», деб ариза бердилар. Ҳукумат бу аризани кўруви билан дарров жандарма юбориб, Мулла Карим охундни турмага олди. Тўғри сўзлик жазосини тортиб, сўровсиз, несиз, икки ой ётди, уч ой ётди, тўрт ой ётди. Бешинчи ойда сўрок бўлди. Карим охунд тўғри сўзлик ўлдигидан сўнг: — Ҳукуматни золим дебсан, — деб сўраган саволига: — Жуда тўғри дедим, чунки ҳукумат жамоатнинг сайлаган кишисини жамоат ишига киритмайдилар, ўз тилловинча иш юритадир.

Жамоат бирор фойда-зарарни ажратувчини сайловга қарор берса, дарров ҳукумат ва ҳукумат бўрилари сапчийдилар. Мундай ҳукуматни такроро «Золим» ва ҳукумат тарафидан қўйилган маъмурларни «Золим ёрдамчилари» дейман, — деди. Суд ўлим жазосини буюрса ҳам, баъзи суддагилар девона ва телбаликка қарор бериб, ўн беш йил катр жазоси ила кифояландилар.

Ой ўтди, йил ўтди. Мулла Карим охунд дунёда кўрмаган азоблар ва жафоларни тортди. Ва хашиша Аллоҳ таолодан золимларнинг жазосини тилади. Ўн беш йилни азоб-укубат, хасрат ва болаларининг фиरोкида ўтказиб, жамоат ишина аралашмаслик вазифаси ила ватанина қайтди. Болаларни ёнида кўбда турмади. Хаж ниятида сафар қилди. Муқаддас зиёрат жойларида Аллоҳ таолодан золимларнинг жазосини тилади. Хаждан ҳам қайтди. Жамоатка аралашмаслик вазифаси ўлдугиндан, золим ҳукумат зулмидан ҳаммаслақлари ила бирликда шикоятланув ила кифояланди. Мундан сўнг ҳукумат жафосина илинмади. Илинганда ҳам Қора тўрага (пристав) ўрнидан туриб, таъзим қилмагани учун уч ой турмада ётган эди.

Энди четдангина ҳукумат зулмига, мусулмонларнинг эзилганларига, шу золим ҳукумат иш бошида турар бўлса тез вақтларда мусулмонларнинг инкирозга юз тўтувларина чин-чиндан ачиниб, қуйиниб золимлар хақиқа дуоийи бадлар ила кифояланди. Бу золим адолатсизлик мулла Карим Хожини жабр-жафо, хасрат, афсус ила қартайтирди, ёши етмишга етди.

Хар кун ўгли бозордан қайтганда янги хабарлар сўровчи бўлганликдан бу кун ҳам янги хабарлар сўради. Ўгли суюнган тусда: — Суюнчи беринг ота! Халк ва аскар бир бўлиб, ҳукуматни ўрндан туширган, ҳамма иш халк қўлига ўткан, эски ҳукумат маъмурлари ўрндан туширилиб, қўлга олинган, министрлар ҳам хибс этилган, подшо ҳам камалган, хуррият эълон қилинган, деди. Мулла Карим ота:— Хуррият?! — деди, орқасига йиқилди. Ўғиллари юзига сув сепдилар. Лекин ул хушсиз эмас эди, балки шодмарг[1] бўлган эди.

Абдулла Кодирий

«Нажот»[2] 1917 йил, 21 март, 2-сон, 3-бет

[1] Шодмарг — шодлик кайфиятидан ўлмок.

[2] «Нажот» газетаси 1917 йилнинг март ойидан муваккат ҳукуматнинг нашр афкори бўлиб чиккан, газета феврал инкилобини мактаб, эски ҳукуматни танкид қилган, 20-сони чиккан, муҳаррири — Мунавварқори.